
Vergaderjaar 2020–2021

21 501-20

Europese Raad

BX

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 juli 2021

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister-President, het verslag aan van de Europese Raad en de Eurozonetop van 24 en 25 juni 2021.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A.M. Kaag

VERSLAG VAN DE EUROPESE RAAD EN DE EUROZONETOP VAN 24 EN 25 JUNI 2021

Op donderdag 24 en vrijdag 25 juni 2021 vonden een Europese Raad (ER) en een Eurozonetop plaats in Brussel.¹ De Minister-President nam deel aan de vergaderingen. De voorzitter van het Europees Parlement, David Sassoli, gaf aan het begin van de eerste werksessie een toespraak.²

Europese Raad

Lunch met SGVN Guterres

Op donderdag ving de ER aan met een lunch met de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (SGVN), António Guterres. De leden van de ER onderstreepten de noodzaak van versterking van het op regels gebaseerde multilaterale stelsel en van krachtige samenwerking tussen de EU en de VN om de grote mondiale uitdagingen aan te gaan. In de gedachtewisseling stonden leden van de ER en de SGVN onder meer stil bij de pandemie en de wereldwijde gezondheidszorg, digitalisering, klimaat, veiligheid en conflict, mensenrechten en rechtsstatelijkheid, en asiel en migratie. Namens de drie Benelux-landen benadrukte ook de Belgische premier het belang van nauwe samenwerking tussen de EU en de VN, onder meer in het kader van de bestrijding van de pandemie, het bevorderen van wereldwijde gezondheidszorg en ten aanzien van het tegengaan van klimaatverandering. De Benelux benadrukte verder het belang van mensenrechten en van adequate financiering van de VN in dat verband.

COVID-19-coördinatie

Met betrekking tot COVID-19 spitste de bespreking van de ER zich toe op de coördinatie van reismaatregelen in de EU. De ER verwelkomde de goede voortgang op het gebied van vaccinaties en de algemene verbetering in de epidemiologische situatie in de EU. Ondertussen moeten lidstaten alert en gecoördineerd blijven optreden waar het gaat om de verspreiding van nieuwe varianten. De verspreiding van de deltavariant werd door meerdere lidstaten genoemd als punt van zorg. De leden van de ER stonden kort stil bij het bereikte akkoord over het digitale COVID-certificaat (DCC) en de twee Raadsaanbevelingen over reizen binnen de EU en niet-essentiële reizen vanuit derde landen naar de EU. Dit zou moeten bijdragen aan het terugkeren naar vrij verkeer van personen zodra de gezondheidssituatie dit toelaat. Meerdere lidstaten, waaronder Nederland, benadrukten dat het belangrijk is hierbij een zo gelijkvormig mogelijke toepassing na te streven om risico's te minimaliseren en een lappendeken te voorkomen. De Minister-President verzocht in dit licht om de Raadsaanbeveling 1475 spoedig te herzien in het licht van de ontwikkelingen en ook nader af te stemmen over de erkenning van certificaten die door derde landen zijn afgegeven. Ook werd stilgestaan bij de eerste geleerde lessen van de pandemie op basis van een rapport van de Europese Commissie³ en verzochten de leden van de ER het voorzitterschap van de Raad dit op te pakken met het oog op verbeterde collectieve paraatheid en weerbaarheid in het geval van toekomstige crises. De Minister-President verzocht de ervaringen van lidstaten hier goed in te

¹ Zie 2425-06-21-euco-conclusions-en.pdf (europa.eu)

² Zie Sassoli: Today, at long last, Europe is in a position to reduce inequality | The President | European Parliament (europa.eu)

³ Zie Communication on the early lessons from the COVID-19 pandemic | European Commission (europa.eu)

betrekken en ook het functioneren van de interne markt nadrukkelijk mee te nemen in de evaluatie.

De ER bevestigde het commitment aan internationale solidariteit in antwoord op de pandemie. Met name het opschroeven van de mondiale vaccinproductie en de universele toegang daartoe, in het bijzonder via COVAX, vergt spoedige voortgang. Dit vergt het opschroeven van productie en het adresseren van eventuele *bottlenecks* in de leverantieketens. De Minister-President sprak steun uit voor zoveel mogelijk ongeoormerkte steun via COVAX en benadrukte dat, om de vaccinatie te krijgen op de plekken waar het nodig is, bredere inzet te plegen ter ondersteuning aan gezondheidssystemen en de logistieke keten naast het ter beschikking stellen van vaccins. Tevens verwelkomde de ER de speciale sessie van de *World Health Assembly* in november waar gesproken zal worden over de mogelijke totstandkoming van een nieuw pandemie-verdrag.

Migratie

De ER stond kort stil bij migratie, met nadruk op de externe dimensie van het Europese migratiebeleid. Hoewel de omvang van de irreguliere migratiestromen naar de EU in de afgelopen jaren is afgenomen, vergt dit onderwerp voortdurende oplettendheid en actie. Om verlies van levens te voorkomen en de druk aan de Europese buitengrenzen te verlichten is het belangrijk voortgang te boeken ten aanzien van gebalanceerde, op maat gemaakte Europese partnerschappen met landen van herkomst, transit en opvang, op basis van wederzijdse belangen en in nauwe samenwerking met IOM en UNHCR. De Hoge Vertegenwoordiger en de Commissie zijn door de leden van de ER gevraagd de inzet op dit vlak te versterken met concrete acties en actieplannen te presenteren voor prioriteitslanden. Daarnaast werd de Commissie uitgenodigd om de 10 procent NDICI-middelen die zijn bestemd voor migratie, evenals andere relevante fondsen, optimaal te benutten en hierover in november aan de Raad te rapporteren. De ER heeft kort stilgestaan bij de Raadsconclusies. Hierdoor was geen ruimte om opvolging te geven aan motie-Piri c.s.⁴ Uiteraard blijft het kabinet bezorgd over deze berichtgeving en spreekt het zich hier ook over uit, zoals recent door de Staatsecretaris van Justitie en Veiligheid tijdens de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken en in bilaterale gesprekken tijdens haar bezoek aan Griekenland, waarover de Kamer separaat is geïnformeerd.

LGBTIQA+ wetgeving Hongarije

Op verzoek van Nederland en vijftien andere landen⁵ werd gesproken over de discriminerende amendementen in de Hongaarse wetgeving ten aanzien van LGBTIQA+-personen. Zowel de voorzitter van de Commissie als een groot aantal lidstaten, waaronder Nederland, in lijn met de motie-Dassen c.s.⁶, sprak zich in scherpe bewoordingen uit over de amendementen, met verwijzing naar artikel 2 van het Verdrag van de Europese Unie en de waardengemeenschap die de EU is. De Minister-President stelde daarbij de vraag waarom je onderdeel van de EU zou willen blijven als je geen onderdeel wil zijn van de waardenunie. Hongarije gaf aan zich niet te herkennen in de geuite kritiek. Enkele andere

⁴ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1710

⁵ Zie bijlage voor een brief met deze strekking van 16 regeringsleiders, inclusief de Minister-President, aan de voorzitter van de Europese Raad, Charles Michel, de voorzitter van de Europese Commissie, Ursula von der Leyen en het roterend voorzitterschap van de Raad, de Portugese premier António Costa.

⁶ Kamerstuk 35 663, nr. 26

lidstaten toonden enig begrip voor Hongarije. In de conclusie verwees de voorzitter van de ER naar het onderzoek van de Commissie dat zal worden voortgezet. Ook zou de Conferentie voor de Toekomst van Europa een platform bieden om verder te spreken over de waarden van de Unie.

EU-Turkije

De ER sprak over Turkije, zoals overeengekomen tijdens de ER in maart. De leden van de ER verwelkomden de huidige de-escalatie en onderstreepten dat Turkije deze dient te bestendigen. De ER herhaalde, in lijn met zijn conclusies van maart, dat indien Turkije zich constructief blijft opstellen, de Europese Unie bereid is om op een gefaseerde, proportionele en omkeerbare wijze de samenwerking met Turkije op een aantal gebieden te intensiveren. In dat verband constateerde de ER dat op technisch niveau een begin was gemaakt met het werk aan een mandaat voor de eventuele modernisering van de douane-unie. De ER onderstreepte dat aanvullende *guidance* van de Europese Raad nodig is voordat de Raad een dergelijk mandaat mag aannemen. De ER benadrukte eveneens dat Turkije de implementatie van de douane-unie moet verbeteren.

De ER nam er verder kennis van dat voorbereidingen zijn begonnen voor dialogen tussen de EU en Turkije over onderwerpen van gemeenschappelijk belang zoals migratie, gezondheid, klimaat, terrorismebestrijding.

Het kabinet vindt dat het positieve spoor van intensivering van de samenwerking met Turkije conditioneel dient te zijn aan voortdurend en geïntensiveerd positief gedrag van Turkije. Het kabinet hecht er daarom bijzonder belang aan dat de ER opnieuw concludeerde dat de rechtsstaat en de mensenrechten in Turkije een kernpunt van zorg blijven. Mede op Nederlands aandringen benoemde de ER expliciet dat het aanpakken van politieke partijen, mensenrechtenverdedigers en de media een terugslag vormen voor de naleving van de mensenrechten in Turkije en in strijd zijn met Turkije's verplichtingen. De leden van de ER herhaalden dat een dialoog over mensenrechten en de rechtsstaat een integraal onderdeel van de betrekkingen tussen de EU en Turkije blijft.

In het kader van de uitvoering van de EU-Turkije Verklaring levert Turkije een grote inspanning in de opvang van bijna vier miljoen Syrische vluchtelingen. In vervolg op zijn verklaring van maart, riep de ER de Commissie op nu snel formele voorstellen te doen voor de toekomstige financiering van de opvang van Syrische vluchtelingen in Turkije, Jordanië, Libanon en de regio.

Met betrekking tot het Cyprus-vraagstuk herhaalde de ER zijn gehechtheid aan een alomvattende oplossing van de Cyprus-kwestie op basis van bestaande Veiligheidsraadsresoluties. De ER herhaalde dat de Unie een constructieve rol zal blijven spelen bij de ondersteuning van de door de VN gefaciliteerde besprekingen, maar stelde tegelijkertijd vast dat de recente informele besprekingen in Geneve geen doorbraak hadden opgeleverd.

Ten aanzien van de IPA-gelden die Turkije heeft ontvangen sinds het de status van kandidaat-lidstaat heeft verwijst het kabinet de Kamer naar het volgende overzicht.⁷

⁷ Zie https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/overview_en

Volgend op zijn bespreking tijdens de buitengewone Europese Raad van 24 en 25 mei hield de ER een strategische discussie over de relatie tussen de EU en Rusland. De Hoge Vertegenwoordiger en de Commissie brachten op 16 juni jl. een rapport uit over de relatie met Rusland, met beleidsmogelijkheden om effectief en gezamenlijk EU-optreden te versterken. De Kamer ging op 21 juni jl. een appreciatie van deze Mededeling toe.⁸

De leden van de ER benadrukten dat de Unie gehecht is aan een eensgezinde, lange termijn en strategische Europese benadering van Rusland op basis van de vijf *guiding principles*. De ER riep de Raad, Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger op deze beginselen ten volle te implementeren. Tevens riep de ER Rusland op de Minsk-overeenkomsten volledig te implementeren – dit vormt een kernvoorwaarde voor elke wezenlijke verandering in de opstelling van de Unie.

De ER verwacht van Rusland een meer constructieve opstelling en wil dat Rusland zijn acties tegen EU-lidstaten en derde landen staakt. De ER onderstreept dat de Unie en de lidstaten stevig en eensgezind moeten reageren op Russische ondermijnende activiteiten, met het hele EU-instrumentarium en in coördinatie met partners. Mede op Nederlands aandringen, en in lijn met de motie-Sjoerdsma⁹, vroeg de ER daarom de Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger om opties te presenteren voor additionele sancties, waaronder economische. Mede in het kader van het verhogen van hun weerbaarheid, onderstreepte de ER tevens het belang van verdere verdieping van de banden tussen de Unie en de landen van het Oostelijk Partnerschap. De ER haalde in dit verband de slotverklaring van de Oostelijk Partnerschapstop uit 2017 aan, waarin de Europese aspiraties en keuze van enkele OP-partners worden onderkend in de context van de inwerkingtreding van de Associatieakkoorden tussen de EU en Moldavië, Georgië en Oekraïne, waarvan die laatste na het besluit van de staatshoofden en regeringsleiders van december 2016.

De leden van de ER wisselden uitgebreid van gedachten over de wijze waarop, de mate waarin en de thema's waarover de Unie de dialoog met Rusland zou moeten zoeken. De ER concludeerde ten eerste dat de Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger gevraagd zullen worden om concrete opties, inclusief conditionaliteiten en beïnvloedingsmogelijkheden aan de Raad ter overweging voor te leggen, over onderwerpen zoals klimaat en milieu, gezondheid, en enkele onderwerpen op het terrein van buitenlands en veiligheidsterrein zoals Iran (JCPoA), Syrië en Libië.

De ER concludeerde ten tweede dat in dit verband mogelijke modaliteiten voor dialoog met Rusland en daaraan te verbinden conditionaliteiten onderzocht moeten worden door de Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger. Enkele leden van de ER hadden in dit kader een voorkeur voor een verdergaande bereidheid van de Unie tot dialoog op het hoogste niveau tussen de EU27 en de Russische president. Een overgrote meerderheid, waaronder Nederland, meende echter dat daar voorlopig geen sprake van kan zijn vanwege de opstelling van de Russische autoriteiten in de afgelopen jaren. Het kabinet heeft voorts uitgesproken dat de voorzitters van de ER en de Europese Commissie wel de dialoog met het Russische leiderschap moeten kunnen voorzetten. Het kabinet heeft voorts steeds onderstreept dat de EU Rusland moet blijven oproepen om volledig mee te werken aan het bereiken van waarheids-

⁸ Kamerstuk 2021Z11276

⁹ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2368

vinding, gerechtigheid en rekenschap voor het neerhalen van vlucht MH17, in lijn met VNVR-resolutie 2166. De ER heeft dit opnieuw in zijn conclusies verankerd. Het kabinet is daarnaast verheugd dat de ER uitspreekt dat de EU zich blijft richten op het versterken van *people-to-people*-contacten met de Russische bevolking, alsook op het steunen van het maatschappelijk middenveld, mensenrechtenorganisaties en onafhankelijke media, waartoe de Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger voorstellen zullen doen. De ER zal wanneer dat nodig is op de EU-Rusland-relatie terugkomen met het oog op verdere *guidance*.

Belarus

De ER verwelkomde dat de Raad de implementatie van de ER-conclusies van 24 en 25 mei jl. voorspoedig ter hand had genomen. Het kabinet informeerde de Kamer op 24 juni jl. in het verslag van de RBZ van 21 juni¹⁰ dat de Raad een krachtig en omvangrijk sanctiepakket heeft aangenomen tegen Belarus. Dit pakket betreft 78 personen en 8 economische entiteiten die betrokken zijn bij de aanhoudende repressie en intimidatie van de bevolking van Belarus en de onacceptabele gedwongen landing van een passagiersvliegtuig met als doel journalist Roman Protasevitsj en zijn partner Sofia Sapega te arresteren. Het kabinet was actief betrokken bij de voorbereiding van dit pakket. Hierdoor staan er op dit moment in totaal 166 personen en 15 bedrijven op de sanctielijst van de EU tegen Belarus. Voorts nam de Raad op 24 juni wetgeving aan over de toepassing van economische sectorale sancties op Belarus. Het betreft in het bijzonder een verbod op de levering van af luisterapparatuur en *dual use* goederen, beperkingen op handel in olie, potassium chloride en tabak, beperking van toegang tot de Europese kapitaalmarkten en het verbieden van het leveren van (her)verzekeringen.

De ER herhaalde zijn oproep alle politieke gevangenen onmiddellijk vrij te laten en de repressie van de burgers van Belarus en de onafhankelijke media te staken. De ER onderstreepte opnieuw dat vrije en eerlijke presidentsverkiezingen moeten worden gehouden in Belarus.

Sahel

De ER boog zich kort over de Sahel. De ER sprak uit dat de EU en de lidstaten de G5 Sahellanden zullen blijven ondersteunen, ook door voortzetting van de bestaande EU-missies op veiligheids- en defensie-terrein. De ER onderstreepte daarbij ook de EU-steun aan de inspanningen om goed bestuur, rechtsstaat en publieke dienstenverlening door de G5 Sahellanden te versterken.

Ethiopië

De ER veroordeelde het voortdurende ernstige geweld en de mensenrechtenschendingen in de regio Tigray en verwelkomde dat hier thans onderzoek naar wordt gedaan met het oog op *accountability* en gerechtigheid. De ER riep op tot een onmiddellijk staakt-het-vuren, humanitaire toegang en terugtrekking van de Eritrese troepen.

Cyberveiligheid

Naar aanleiding van recente cyberaanvallen tegen enkele lidstaten, waaronder Polen en Ierland, vroeg de ER de Raad daarop adequate tegenmaatregelen in het kader van de *cyber toolbox* te onderzoeken.

¹⁰ Kamerstuk 2021Z11778

De Europese Raad heeft stilgestaan bij de implementatie van het herstelinstrument NextGenerationEU (NGEU), nu het Eigen Middelenbesluit in werking is getreden. Met betrekking tot het herstelinstrument is het belang van een spoedige uitvoering van de herstelplannen van lidstaten onder de *Recovery and Resilience Facility* (RRF) onderstreept. Ook hebben de regeringsleiders verwezen naar de streefdoelen voor 2030 van het Sociale Actieplan die de leden van de ER hebben verwelkomd in de Porto Verklaring van 8 mei.¹¹ Tevens zijn de aanbevelingen voor het economisch beleid in de Eurozone onderschreven waarin zowel de noodzaak om de economie in 2021 en 2022 te ondersteunen als het waarborgen van schuldhoudbaarheid op middellange termijn zijn benadrukt. Daarbij heeft de Minister-President gewezen op het belang van opwaartse convergentie dat bewerkstelligd kan worden door onder andere het adresseren van de landenspecifieke aanbevelingen onder het RRF. Tot slot heeft de Minister-President, in lijn met de aanbevelingen voor het economisch beleid in de Eurozone, gewezen op het belang van het vervolmaken van de bankenunie en de kapitaalmarktenunie voor de stabiliteit in en weerbaarheid van de Eurozone.

Eurozonetop

En marge van de ER vond op 25 juni jl. een Eurozonetop plaats waar alle 27 lidstaten aan deelnamen. Regeringsleiders namen een verklaring aan waarin wordt verwezen naar de brief van de voorzitter van de Eurogroep aan de voorzitter van de ER van 18 juni jl.¹² Daarnaast nodigen de regeringsleiders de Eurogroep uit om in inclusieve samenstelling een werkplan op te stellen over alle openstaande elementen die nodig zijn om de Bankenunie te voltooien. Met betrekking tot de Kapitaalmarktunie werd opgeroepen tot voortgang op basis van het Actieplan van de Commissie. Hierbij werd gewezen op het belang van maatregelen die groene financiering kunnen ondersteunen. De volgende Eurotop is voorzien en marge van de Europese Raad in december 2021.

¹¹ Zie Verklaring van Porto – Consilium (europa.eu)

¹² Zie 25-06-21-euro-summit-statement-en.pdf (europa.eu) en <https://www.consilium.europa.eu/media/50556/peg-letter-to-pec-june-2021.pdf>